

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.

De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

Breng taal in de praktijk!

NT2-leerlingen groeien verder in het praktijkonderwijs

Het praktijkonderwijs krijgt steeds vaker te maken met de instroom van NT2-leerlingen zoals Abdel, een zestienjarige jongen uit Irak die sinds zijn twaalfde in Nederland woont. Deze leerlingen zitten nog midden in hun taalleerproces. In het praktijkonderwijs moeten de leerlingen hun taalvaardigheid verder ontwikkelen binnen de vakken en praktijksituaties. Want hoe beter de taalvaardigheid is, hoe groter de kans is op succesvolle uitstroom naar werk of een entreeopleiding in het mbo. Voor de docent in het praktijkonderwijs is dat een hele kluif. Hoe besteed je immers in je praktijklessen aandacht aan inhoud én aan taal? En hoe zorg je voor taalondersteuning op maat? Lies Alons en Anne Marije de Goeijen geven een inkijkje. Hun tip: laat de leerling eerst luisteren, iets bekijken of ergens over praten.

Lies Alons
Anne Marije de Goeijen

Abdel is 16 jaar en woont sinds zijn twaalfde in Nederland. Hij woont hier met zijn vader, moeder en zusje. Hij is afkomstig uit Irak. In Irak ging hij wel naar school, maar hij vond leren moeilijk en werd geregeld weggestuurd uit de klas. Daarom heeft hij niet goed leren lezen en schrijven.

Toen Abdel 11 jaar was, moest hij vluchten. Hij is toen een jaar lang niet naar school gegaan. In Nederland startte Abdel op de ISK (internationale schakelklas) met het leren van de Nederlandse taal. Na twee jaar op de ISK begon Abdel in het derde leerjaar van het praktijkonderwijs. Op school vindt Abdel het het fijnste als hij mag praten. Lezen en schrijven vindt hij best moeilijk.

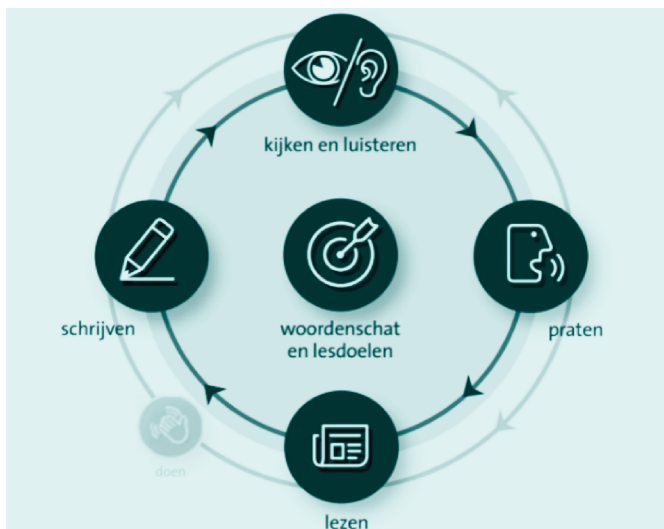
Maak taalleren relevant

Taalleren gaat het beste als je weet waarvoor je de taal nodig hebt. Dat geldt voor alle NT2-leerders, maar voor NT2-leerlingen in het praktijkonderwijs nog eens te meer.¹ Een NT2-leerling gebruikt de taal om praktijkdoelen te behalen: je moet kunnen lezen om het stappenplan voor het plakken van een fietsband uit te kunnen voeren. Je moet het recept begrijpen om de juiste ingrediënten te pakken of je moet een gesprek kunnen voeren om een klant goed te kunnen helpen tijdens je stage in de winkel. Dat betekent dat er een sterke koppeling is tussen taal en de praktijk. Juist de taal van de praktijkvakken is relevant voor de NT2-leerling. Hier hoort hij immers de woorden en zinnen die hij straks ook nodig heeft op stage of op de werkvloer. Door veel aandacht te besteden aan de taal van het vak is de leerling straks beter voorbereid op zijn of haar stage en op het werk in de maatschappij.

Bied kansen om de taal te gebruiken

Als je de taal wilt gebruiken, moet je de nieuwe woorden en zinnen kunnen inslijpen. In de praktijkles moet de NT2-leerling daarom veel kansen krijgen om de taal van het vak te gebruiken. Dat gaat het beste in praktische situaties: laat de leerling vertellen hoe hij de ramen heeft gezeemd of laat twee leerlingen samen een stappenplan voor het maken van een picknicktafel aanvullen. In een taalontwikkende praktijkles laat de docent de verschillende taalvaardigheden aan bod komen: de leerlingen luisteren, lezen en schrijven afwisselend en er is steeds ruimte om te praten over de in-

houd. Zo zorgt de docent voor voldoende herhaling van taal én inhoud (zie kader).

Inkijkje in een taalontwikkende praktijkles

In de les techniek leert Abdel deze week hoe hij de fietsverlichting moet controleren. De docent start de les met het benoemen van de taalvakdoelen en schrijft de doelwoorden voor de NT2-leerling op het bord:

- Je kunt vertellen welke soorten verlichting er op de fiets zitten.
- Je kunt een stappenplan voor fietsverlichting controleren en compleet maken.
- Woorden op het bord: de aansluiting, de dynamo, de koplamp, de verlichting, verbinden met.

De docent zorgt ervoor dat in elk doel de inhoud van het vak naar voren komt (fietsverlichting controleren) én de taalvaardigheid (iets vertellen, stappen in een stappenplan opschrijven). De docent laat dan eerst een filmpje zien over het aansluiten van een dynamo aan een koplamp. Als kijkvraag krijgen de leerlingen mee: 'Noem drie voorwerpen die je nodig hebt om fietsverlichting aan te sluiten.' Abdel ziet verschillende soorten verlichting voorbijkomen en krijgt een goed beeld van het doel van de les.

Juist de taal van de praktijkvakken is relevant voor de NT2-leerling

Door eerst naar het filmpje te kijken (zie kader) maakt de leerling kennis met de vakinhoud. Ook hoort hij belangrijke woorden al een keer langskomen en hij leest ze op het bord. Dat maakt het makkelijker om straks de instructie van de docent te begrijpen én het maakt de drempel om zelf over fietsverlichting te praten lager. Bij

Laat de leerling eerst luisteren of praten. Daarna komen de schriftelijke vaardigheden

het rondje vaardigheden geldt altijd: laat de leerling eerst luisteren, iets bekijken of ergens over praten en ga daarna pas aan de slag met de schriftelijke vaardigheden. Op die manier kan de leerling de tekst (woorden, zinnen) koppelen aan de klanken en beelden die hij net heeft gehoord en gezien.

Koppel taal altijd aan vakinhoud

De NT2-leerling volgt niet alleen praktijkvakken, maar ook avo-vakken (algemeen vormend onderwijs), zoals Nederlands, rekenen, lichamelijke opvoeding en burgerschap. Daarnaast loopt de leerling stage. In een taalontwikkende praktijkschool vormen al deze onderwijssituaties samen de omgeving waarin de leerling zijn taalvaardigheid ontwikkelt. Dat betekent dat de docenten uit die verschillende onderwijsituaties samenwerken. Hoe kan dat er concreet uitzien?

Veel NT2-leerlingen hebben moeite om een tekst te lezen en ervan te leren: er staan veel onbekende woorden in de tekst of de leerlingen hebben te weinig voorkennis over het onderwerp. Dat betekent dat er zowel in de praktijklessen als in de avo-lessen aan leesvaardigheid wordt gewerkt, aan de hand van relevante teksten. De docent Nederlands vraagt daarom aan de praktijkvakdocent bijvoorbeeld om een stappenplan of instructiekaart: op die manier is het onderwerp van de leestekst relevant én komen de belangrijke woorden in verschillende lessen aan bod. Aan de hand van een vaktekst werken de leerlingen bij Nederlands aan leesvaardigheid en behandelt de docent belangrijke schooltaalwoorden. Ook hier is het rondje vaardigheden het uitgangspunt: je kunt immers pas over de inhoud van het vak praten als je de woorden en zinnen kent die bij dat vak horen.²

Breng de leerling in beeld

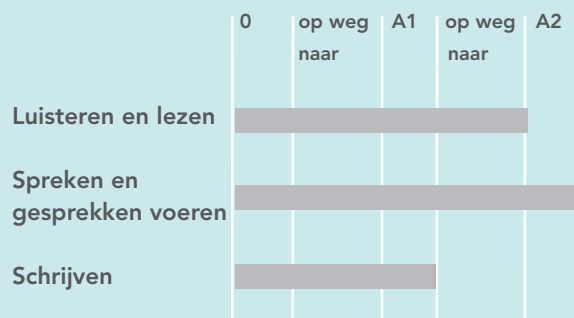
Een taalontwikkende les is voor elke leerling nuttig en helpend. Bij NT2-leerlingen is er naast aandacht voor taal in de avo- en praktijklessen vaak ook nog een vorm van extra taalondersteuning nodig. Om NT2-leerlingen de juiste taalondersteuning te bieden is maatwerk essentieel. Dat betekent dat je als docent de NT2-leerling goed in beeld moet hebben. Wie is Abdel? Welke kennis en bagage neemt hij mee vanuit zijn thuisland en vanuit de ISK? Tijdens de jaren op de ISK is er informatie verzameld over onder andere het taalniveau, de

werkhouding en de motivatie van de leerling. Die informatie kan via een doorstroomdossier of persoonlijk ontwikkelplan NT2 meereizen naar het praktijkonderwijs.

Abdel in beeld

Vanuit de ISK neemt Abdel de volgende informatie mee naar het praktijkonderwijs:

1. Taalniveau ERK:

2. Rekenen: niveau 1F.

3. Informatie over planning, werkhouding enzovoort (in het doorstroomdossier).

4. Abdel is gemotiveerd en kan goed aangeven waar hij hulp bij wil. Hij geeft aan dat hij de opdrachten beter begrijpt als de docent een opdracht voorleest en niet alleen op papier uitdeelt. Abdel wil graag op school nog geholpen worden met woorden leren, maar ook met lezen en schrijven.

In een gesprek tussen de ISK en het praktijkonderwijs wordt dit beeld van de leerling toegelicht. Door zo'n warme overdracht krijgt het praktijkonderwijs handvaten om te kunnen aansluiten op de ondersteuningsbehoeften van individuele NT2-leerlingen. De ISK-docent geeft in dit geval aan waar Abdel tegen aanloopt tijdens het schrijven, zodat de NT2-coach op het praktijkonderwijs weet waarbij de leerling ondersteuning nodig heeft. Aan de hand van de warme overdracht en observaties in de eerste periode in het praktijkonderwijs (de verlengde intakeperiode) worden er concrete afspraken gemaakt over de benodigde ondersteuning tijdens de praktijklessen en de invulling van de extra ondersteuning.

Effectieve begeleiding in het praktijkonderwijs betekent: de handen ineenslaan!

Afspraken met Abdel na de verlengde intake

- Abdel krijgt een Nederlandstalige buddy in de praktijkles.
- Iedere praktijkdocent markeert in de instructiekaart drie tot vijf belangrijke woorden.
- In de extra ondersteuning krijgt Abdel pre-teaching.
- Abdel houdt een digitaal woorddossier bij, dit dossier wordt wekelijks besproken in de ondersteuning.

Deze afspraken gelden zes weken, daarna volgt een tussenevaluatie en worden de afspraken eventueel aangepast.

Op de vraag wat hij zelf nog zou kunnen doen om beter Nederlands te leren, geeft Abdel aan dat hij meer zou kunnen lezen en schrijven, maar ook dat hij dit heel moeilijk vindt. Daarnaast wil hij oefenen met gesprekken voor op stage. Het lukt steeds beter om werkinstructies te begrijpen, maar hij zou het prettig vinden om stagegesprekken ook al op school te oefenen.

Stem ondersteuning af op de leerling

Een ondersteuner die iets weet over de ontwikkelpunten van de leerling, kan de extra taalondersteuning daarop afstemmen. Zo gaat Abdel aan de slag met het lezen van instructiekaarten uit de praktijkvakken, om zo zijn leesvaardigheid te verbeteren. Abdel geeft aan dat hij ook wil oefenen met het voeren van stagegesprekken. In de extra taalondersteuning werken de NT2-coach en Abdel daarom samen aan taalsituaties zoals om hulp vragen en een klantgesprek voeren. Ook hiervoor is het rondje vaardigheden een goed uitgangspunt. In de extra taalondersteuning bekijkt Abdel een filmpje over de taalsituatie en oefent hij het gesprek aan de hand van een rollenspel. Daarna schrijft hij belangrijke zinnen die nodig zijn in het klantgesprek op

een taalkaart. Die taalkaart kan hij als taalsteun meenemen naar stage. Op stage voert Abdel het echte klantgesprek. Na afloop bespreekt hij het gesprek na met zijn begeleider op de werkvloer en met de NT2-coach. Zo leert Abdel het vak, maar ook de taal die nodig is om de werkhandeling uit te voeren in de praktijk.

In elke les kansen voor taalontwikkeling

Effectieve begeleiding van NT2-leerlingen in het praktijkonderwijs betekent: de handen ineenslaan! Bied in elke les kansen voor taalontwikkeling en zorg voor een koppeling tussen de verschillende onderwijssituaties. Op die manier is de NT2-ondersteuning effectief en efficiënt en kan de NT2-leerling het praktijkonderwijs met succes doorlopen. Ook de andere leerlingen in het praktijkonderwijs zullen profiteren van zo'n taalontwikkelende leeromgeving!

Lies Alons

Anne Marije de Goeijen

Lies Alons is directeur onderwijs van het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Amsterdam (ITTA UvA BV). Ze was betrokken bij de ontwikkeling van de LOWAN-leerlijnen.

Correspondentie: lies.alons@itta.uva.nl

Anne Marije de Goeijen is werkzaam als adviseur bij de marktgroep Onderwijs van het ITTA.

Correspondentie: annemarije.degoeijen@itta.uva.nl

Noten

1. Meer weten over het ondersteunen van NT2-leerlingen in het praktijkonderwijs? De auteurs ontwikkelden in opdracht van LOWAN-vo de handreiking *O jee, een NT2-leerling in het praktijkonderwijs!* Zie www.lowan.nl/vo/doorstroom/naar-pro.
2. In de zomer van 2022 verschijnt bij LOWAN een video bij de handreiking, waarin het rondje vaardigheden concreet wordt uitgewerkt.